

Míchothromaíocht Forbartha i gConamara

Ag an am seo den bhliain is cúis dóchais do lucht na Gaeilge an dea nuacht faoi Ghaelscoileanna nua ag oscailt ar fud na tíre. Is breá an rud é go bhfuil an oiread sin éilimh ag lucht na gcathracha agus na mbailte móra ar oideachas tré Ghaeilge ach is beag an sólas é sin don phobal Gaeltachta a chailleann múinteoir ar scoil dhá oide, mar a tharla i mbliana i gcás Scoil an Chnoic ar na hOileáin agus mar a tharla anuraidh i Scoil an Ghoirt Mhóir, Ros Muc. Tá scoileanna beaga Dheisceart Chonamara i mbaol a ndúnta. Mar a tharlaíonn is sna ceantachas a bhfuil scoileanna beaga is láidre atá an Ghaeilge labhartha i nDeisceart Chonamara - Na hOileáin, Camus, Ros Muc.

Bheadh sé chomh maith don Roinn Oideachais scoil a dhúnadh síos ar fad le é a fhágáil taobh le múinteoir amháin. Seans go ndéanfaí é sin ach faitíos a bheith ar oifigigh sinsearach sa Roinn Oideachais go ndúiseofaí an pobal agus go dtógfaí clampar. Ina áit sin tá scoileanna beaga dhá ndaoradh chun báis, tré na rialacha faoi líon na múinteoirí a chur i bhfeidhm go docht daingean.

I gcás Scoil an Chnoic sna hOileáin is cosúil go noibríonn litreacha ag polaiteoirí. Tá reprieve bliana faighte ag an scoil. Ach tá plean fadtéarmach ag an Roinn Oideachais fáil réidh leis na scoileanna beaga faoin tuath agus ní dhéanfar aon eisceacht don scoil Ghaeltachta seachas scoil ar bith eile. Níl muid ag iarraidh go ndéanfaí Éagóir a bheadh ann i gceantar Béarla chomh maith.

Ach le bheith faireálte faoin gceist ní hé an Roinn Oideachais is cúis leis an míchothromaíocht uafásach forbartha atá i gConamara le scór bliain anuas, a fhágann scoileanna i gceantachas áirithe ag cur thar maoil, gan a ndóthain seomraí acu agus scoileanna eile ag an

am céanna i mbaol a ndúnta. Dhéarfadh daoine gur frithghiniúnt is cúis le titim na nuimhreacha i Scoil an Chnoic sna hOileáin. Tá bunús le sin ach is cinnte go bhfuil an oiread céanna frithghiniúna dhá chleachtadh i bparóiste an Chnoic, Chois Fharraige is atá sna hOileáin ach tá líon na ndaltaí ag meadú i Scoil Chois Fharraige.

Tá cuid den locht ar Chomhairle Chontae na Gaillimhe, Údarás na Gaeltachta agus ar An Roinn Ealaíona, Cultúir agus Gaeltachta nach bhfuil a ndóthain lánúnacha óga ag cur fúthu sna hOileáin agus i Ros Muc agus i roinnt áiteacha eile atá buailte chomh maith.

Dá mbeadh polasaí tithíochta tuisceannach ag Comhairle Chontae na Gaillimhe, mar atá ag go leor Comhairlí Contae eile, bheadh scéimeanna tithíochta tógtha i Ros Muc agus sna hOileáin agus in áiteacha eile do lánúnacha óga ón áit, a ligeadh dóibh fanacht ina bpobail féin. Ta seans maith ann go bhfuil teaghligh óna ceantachas sin, le gasúir óga, atá ar imirce faoi láthair arbh bhreá leo tíocht abhaile dá mbeadh teach le fáil ar chíos sa mbaile ón gComhairle Contae.

Dá mbeadh scéim nua deontais tithíochta ag Roinn na Gaeltachta, bunaithe ar mhúnla an Rural Housing Organisation, thabharfadh sé deis do eagraíochtaí pobail tithe a thógáil i gceantachas ar nós Ros Muc agus na hOileáin le haghaidh teaghlaí Gaeltachta. Ina áit sin tá Roinn na Gaeltachta ag tabhairt deontas do dhaoine ón nGaeltacht le athrú isteach go Cnoc na Cathrach, áit a bhfuil tithe nua ar fáil le deontas iomlán Gaeltachta gan anró ar bith.

Ní bheadh baol ar bith ar scoileanna beaga dá mbeadh sé níos éasca do lánúnacha óga cur fúthu ina ndúiche féin seachas a bheith ag cuartú suímh i gCois Fharraige nó gar don

Cheathrú Rua, mar atá ag tarlú.

Tá fadhb tithíochta i gCois Fharraige agus sa Cheathrú Rua chomh maith. Tá suíomhanna an chostasach agus tá sé deacair cead pleanála a aimsiú. Is i nGaillimh atá cónaí ar chuid mhór dena daoine atá ag obair thart ar an Spidéal i dtionscail na teilifíse, ceal tithíochta feiliúnach dóibh san áit. Aisteach go leor tá cead pleanála le fáil níos éasca i gCois Fharraige más le haghaidh turasóirí atá scéim tithíochta dhá thógáil.

Fadhb mhór eile do dhaoine a bhfuil cónaí orthu i bhfad ó Gaillimh, isea an easpa córas taistil. Tá an córas taistil atá ann an-chostasach agus tá sé bunaithe ar dhaoine a thabhairt soir go Gaillimh ar maidin agus aniar trathnóna. Níl tada mí-cheart le sin ach níl aon bhealach sásúil taistil ann do dhaoine gan carrannaí atá ag taisteal sa treo eile, seachas an ordóg. Tá an daonra sách mór i gConamara le go mb'fhiú scéim éicint inmheánach taistil a chur ar fáil. Mar a sheasann sé is deachair maireachtáil i gConamara d'uireasa cairr. Ní iontas ar bith go mbogann daoine soir i dtreo na cathrach le cónaí.

Tá taisteal agus tithíocht an-bhunúsach sa lá atá inniu ann do phobal tuaithe ar bith. Ní leor postanna a chruthú i gceantar mura bhfuil daoine in ann áit chónaithe a fháil go héasca ar phraghas réasúnta agus mura bhfuil bealach taistil sásúil ann. Go dtí go réiteofar na fadhbanna sin ní éireoidh le LEADER, le CUMAS, le MUINTEARAS, le PLÉARÁCA ná leis na heagraíochtaí eile atá ag plé le forbairt pobail an srutha a chasadh, agus méadú a chur sna huimhreacha daltaí i scoileanna beaga na Gaeltachta. Gan an méadú sin ní féidir a bheith ag súil go néireoidh leis na scoileanna beaga na doirse a choinneáil oscailte mórán blianta eile.

TIGH JOHNNY SHEÁIN

• AN TULACH •

**BEÁR, CEOL AGUS CRAIC
GACH DEIREADH SEACHTAINÉ**

Go n-éirí go geal leis an bPléaraca

Go n-éirí go geal leis an bPléaraca

Tigh Mhic Dhonnchadha

**Oifig an Phoist
Grósaer**

**Béal a'Daingean
091-72126**

Fórum Ghaeltachta de dhíth

Bhí macántacht thar an ngnáth ag baint leis an piosa cainte a rinne Joe Steve Ó Neachtain in Inis Oírr ag Tionól Ghaeltachta an Chonradh. Is fiú go mór an chaint a léamh agus tá muid buíoch do Raidió na Gaeltachta a chuir téip den chaint ar fáil dhúinn lena fhoilsiú san iris seo.

Is casta í, ceist na Gaeilge i nDeisceart Chonamara. Cé gurbh í Deisceart Chonamara an Ghaeltacht is láidre sa tír, tá an taoille teanga ag trá chomh sciobthaí sin is gur baolach nach mbeidh fanta i gceann cúpla bliain eile ach corr theach anseo is ansiúd a bhfuil an teanga beo iontu, mar theanga teaghligh. Mura gcasann an taoille go luath is gearr go mbeidh tús dhá chur le brú na Gaeilge amach as imeachtaí pobail ar nós féilte, coistí, seirbhísí eaglasta agus cruinnithe. Tá comharthaí ann go bhfuil an brú tosaithe cheana.

Béarla an teanga comónta atá ag formhór na ndaoine óga i gConamara anois. Níl aon mhaith dhá shéanadh. Tá fhios againn gurbh í an Béarla atá in uachtar i gclós na scoile le piosa agus ón méid a cloistear, is í an Béarla atá in uachtar istigh sa seomra ranga i gcás roinnt de na scoileanna chomh maith. Ardaíonn sé an cheist an bhfuil an t-am tagtha ar cheart dona tuismitheoirí ar mhaith leo go mbeadh an

Ghaeilge dhá úsáid mar theanga teagaisc sa rang agus mar theanga i gclós na scoile chomh maith, a bheith ag smaoineamh ar Ghaelscoil-eanna a bhunú i roinnt áiteacha sa Ghaeltacht.

Is cúis dóchais agus misnigh é go roghnaíonn cuid mhaith dena daoine óga an Ghaeilge mar theanga labhartha eatarthu féin, tar éis na scoile a fhágáil. Ach tá faitíos orainn nach mbeidh sa Ghaeilge don chuid is mó ach teanga imeallach, le úsáid le daoine áirithe (níos sine de ghnáth) agus ar ócáidí áirithe.

Is féidir cuid mhaith den locht a chur ar an Rialtas faoin greimeadh teanga i nDeisceart Chonamara le 10 mbliana anuas ach ní hé an Rialtas faoi ndear na comharthaí móra i mBéarla amháin atá crochta ar fud Chonamara; níl an Rialtas freagrach as biachlár i mBéarla amháin i gcuid mhaith dena bialainn sa Ghaeltacht; ní hé an Rialtas a chuir iachall ar dhaoine, ar Ghaeilgeoirí ó dhúchas iad, ainmneacha na mbailte a scríobh i mBéarla m.sh. *Tiemee, Greenhills* agus *Kellough* agus iad i mbun poiblíochta dá dtionscnaimh turasóir-eachta.

Teastaíonn cúnamh agus comhairle proifisiúnta ó shaineolaithe le stráitéis teanga a leagan amach in éindí leis an heagraíochtaí atá gníomhach sa phobal. Níl coistí pobail ná coistí

Ghlór na nGael ná craobhacha de Chonradh na Gaeilge in ann déileáil astu féin le fadhb an chreimeadh teanga sa gceantar seo ach caithfear déileáil leis. Go bhfios dúinn níl an saineolas a theastaíonn ag Údarás na Gaeilge, ná ag Bord na Gaeilge ná ag Roinn na Gaeltachta ach oiread chun an stráitéis teanga a leagan amach. Tá saineolas ag Institiúid Teangeolaíochta na hÉireann; tá cúpla duine sna hOllscoileanna a bhfuil tuisceant acu ar na fadhbanna sotheangeolaíochta atá i nDeisceart Chonamara agus i gceantachas Gaeltachta eile; tá saineolas i gCeanada agus sa Bhreatain Bheag, a bheadh úsáideach mar go bhfuil siad ag plé leis na ceisteanna céanna teangan sna tíortha sin le piosa agus is cosúil go bhfuil ag éirí leo.

Molann muid san eagarfhocal seo don Aire Gaeltachta, Michael D. Higgins TD Fórum Saineolaithe a bhunú le eolas agus fianaise a bhailiú; le éisteacht le tuismitheoirí agus le múinteoirí agus le duine ar bith a bhfuil rud éicint le rá acu faoin cheist; le anailís a dhéanamh ar na fadhbanna teanga atá againn sa Ghaeltacht seo agus ar deireadh le stráitéis a leagan amach, in éindí linn, ina mbeidh moltaí dearfacha liostáilte go soiléir. Gan stráitéis teanga leanfar don chreimeadh; brisfear dóchas agus misneach na bpobal agus cinnteofar nach mbeidh an Ghaeilge i bhfad eile in uachtar mar theanga pobail i nDeisceart Chonamara. Is fúta anois é, a Aire!

• Siopa & Ósta •

TIGH CHRISTÓ

Ros Muc 091-574121

**Ceol Traidisiúnta • Smailceanna
Peitreal • Leabharlann Fistéipeanna
Gual • Flo-gas**

Go n-éirí go geal leis an bPléaraca

Tigh Henry

An Droim, Leitir Mór
Teil: 091-81106

Beár, Ceol & Craic

—Seirbhís Sochraide—

Go n-éirí go geal leis an bPléaraca

ATLANTIC EXPRESS COURIER SERVICE

Roisín na Muintheach, Carna
Teil: 095-32347

*Go n-éirí go geal le
Pléaraca Chonamara*

TAISTEAL NA GAELTACHTA GNÍOMHAIREACHT OIFIGIÚIL

**MATT O'DONNELL
TRAVEL**

An Cheathrú Rua
Fón: 091-95221
Facs: 091-95221

Faigh praghas uainn ar aon chineál taistil, grúpaí eagraithe nó daoine aonair